

AFFLATUS: O PERSPECTIVĂ MAI LARGĂ ASUPRA EXPERIENȚEI ȘI LIBERTĂȚII RELIGIOASE

Drd. Arpad M. FOSZTO

*Școala Doctorală Interdisciplinară, Teologie Evanghelică,
Universitatea Aurel Vlaicu din Arad, România
arpifoszto@yahoo.com*

ABSTRACT: Afflatus: a Broader Perspective on Religious Experience and Freedom.

Afflatus/adflatus(s) is the Latin term that points to the divine inspiration or presence in humans, as the Romans and Greeks have perceived it before Christ. The topic of a divine spirit living in the human body is familiar to the ancient Hebrews as well. The lodging of God in the Tabernacle, or later, in the Temple built by Solomon, are types of the presence of God in the believer. In this article we will present both the Latin and Christian perspectives of this topic, emphasizing the fact that this lodging of the Divine Spirit in humans should become part of the taxonomy of the spiritual experiences. This could be counted as a continuous religious experience, highly beneficial to the human spirit.

Keywords: *afflatus/adflatus, shekinah, Holy Spirit, theopneustos, spirits, inspiration.*

1. Introducere. Definitio terminorum

Omul „recent” a ajuns să respingă existența părții non-materiale a persoanei umane, și să nu mai acorde atenție rolului sufletului și duhului său în viața de fiecare zi. Această respingere are loc în ciuda înmulțirii vocilor specialiștilor care atrag atenția asupra construcției (cel puțin) bipartite a persoanei umane, și a respingerii categorice a teoriilor evoluționiste. Cultura antică este tratată peiorativ. Vârfurile ei au intrat într-un con de umbră atât de deasă, cum probabil s-a mai întâmplat doar în perioada istorică denumită de cultura anglo-saxonă drept „dark ages”, evul mediu întunecat.

Din această perspectivă se pare că trăim într-o nouă perioadă întunecată. Respingerea realității non-materiale a putut fi remarcată în toate epocile – cu mențiunea că doar grecii s-au opus să îi numească *sophoi* pe cei care procedau astfel. *Les esprits forts* a devenit pentru omul „recent” o exprimare metaforică, echivalentă cu cea de oameni tari sau de persoane călite.

Încă din antichitate, înainte ca Hristos să le sugereze liderilor evrei, că trupul Său era un Templu, anticii au explicat creativitatea anumitor persoane prin influența directă a unor duhuri/genii asupra lor. Această stare a fost denumită „adflatu/afflatus”, tradusă prin inspirație literală. Creștinismul a dus la consolidarea acestei teorii prin identificarea acestui duh cu Duhul Sfânt la creștinii practicanți. Cu alte cuvinte, dacă la omul natural are loc o influență spirituală dintr-o sursă neprecizată, creștinii practicanți sunt „locuiți”, și influențați de Duhul lui Dumnezeu, ca urmare a harului sfințitor. Duhul omului este modelat de Duhul Sfânt.

Așa cum am spus mai sus, cu toate că varianta creștină este considerată dogmă, influența pe care o au duhurile asupra persoanei umane este nu este luată în calcul, fiind considerată ireală. Duhul propriu este motorul vieții unui om, așa cum reiese și din cartea Iov: „Vreau să răspund și eu la rândul meu, vreau să spun și eu ce gândesc. Căci sunt plin de cuvinte, îmi dă ghes duhul înlăuntrul meu; lăuntru meu este ca un vin care n-are pe unde să iasă, ca niște burdufuri noi, gata să plesnească. Voi vorbi deci, ca să răsuflu în voie, îmi voi deschide buzele și voi răspunde” (Iov 32:17-20). Prin neincluderea sa în taxonomia experienței religioase, acestei stări creștine de tip „*afflatus*” i se mai face o nedreptate. Taxonomiile includ doar episoadele izolate de manifestare, fără să considere un obiect important de studiu urmărirea procesului continuu de sfințire a omului, și cercetarea manifestărilor concrete ale Duhului Sfânt în viața individului.

În acest articol vom evalua câteva din valorile umane spirituale, comparându-le pe cele ale omului firesc, natural, cu cele ale omului aflat sub influența Duhului Sfânt. De asemenea, vom atrage atenția asupra importanței includerii acestei stări în taxonomia largă a experienței religioase, demonstrând că ea are toate calitățile necesare pentru a fi considerată experiență religioasă. Pentru omul modern ar fi important să înțeleagă faptul că doar cu ajutorul Duhului Sfânt poate să își atingă capacitatea maximă a calităților; și că toate calitățile sufletești autentice sunt, de fapt, roada Duhului Sfânt sălășluit în om.

Menționez că voi considera termenul de experiență religioasă acel tip de experiență, care în germană este denumit *Erlebnis*. Spre deosebire de *Erfahrung*, care este experiența construită în timp, *Erlebnis* are particularitatea de a fi de scurtă durată, episodică, provocată de cele mai multe ori din exterior. Cu alte cuvinte, este o trăire pe care cineva o are. Este evident că înmulțirea unor experiențe de tip *Erlebnis* pot să se asemene cu experiența de tip *Erfahrung*, dar, în esență, cele două sunt foarte diferite. Experiența religioasă de tip *Erlebnis* este acea trăire pe care cineva a avut-o în mod independent de voința sa proprie, și care s-a manifestat în domeniul religios.

În plus, am evitat să abordăm problema spinoasă a inspirației Bibliei din mai multe motive. Unul dintre motive ar fi că spațiul redus pe care îl avem la dispoziție nu permite nici măcar o trecere sumară în revistă a diferitelor perspective legate de această inspirație, perspective legate și de subiectul nostru. Dar motivul principal ar fi acela că, în viața cotidiană, creștinul este, în mod cert, locuit de Duhul Sfânt, iar acest fapt nu pare atât de amplu abordat ca subiectul inspirației Scripturii. Mai mult decât atât, acest subiect al inspirației nu pare să aibă aceeași actualitate ca cel al sălășluirii Duhului Sfânt în om, cu efecte vizibile în Trupul lui Hristos. Roada Duhului este mai importantă, în acest secol XXI, decât evaluarea unor criterii legate de ceea ce s-a considerat, de milenii, neschimbabil, și ne referim aici la canonul biblic.

2. Adflatu/afflatus

Filosofii greci și cei latini au intuit, pe cale logică sau empirică, foarte multe aspecte ale vieții religioase, pe care evreii, și mai târziu, creștinii le-au aflat din șirul de revelații pe care li le-a făcut Dumnezeu. Platon, de exemplu, în faimoasa alegorie din *Phaidros* (secțiunile 246a-254e), și-a imaginat că sufletul omului este ca un ansamblu înaripat, format dintr-un car tras de doi cai puternici: unul sălbatic (reprezentând partea irațională a pornirilor sufletului, dorința nestăpânită¹), care îl conduce la pierzanie, și unul de rasă (reprezentând impulsurile raționale, voința, străduința, *thymos*-ul²), care îl conduce către atingerea adevărului, a scopurilor înalte, spirituale: „Sufletul ne apare asemenea unei puteri ce prinde laolaltă, din fire îngemănați și

1 Platon, *Phaidros*. Traducere, lămuriri preliminare și note de Gabriel Liiceanu, București, Humanitas, 2011, p. 155.

2 Platon, *Phaidros*. Traducere, lămuriri preliminare și note de Gabriel Liiceanu, București, Humanitas, 2011, p. 155.

înzestrați cu aripi, atelaj înaripat și pe vizitiul său.”³ În mod curios, Platon afirmă că „nu este peste puterea omenească să spunem cum ne apare el și, pentru așa ceva, nici nu avem nevoie de prea multe cuvinte”.⁴ Pentru a fi o persoană creativă, la antici trebuia ca ei să creeze cu „extaz și suflu divin” (*met'enthousiasmou kai hierou pneamatos*).⁵

Platon, în *Phaidros*, prezintă și lista faimoasă a *maniilor*, a nebuniilor (în traducerea lui Liiceanu), a inspirațiilor de natură supranaturală, care transcend starea obișnuită a conștiinței, și sfințesc sufletul: cea profetică (inspirată de Apollo), cea teletică (capacitatea de interpretare a misterelor ezoterice, inspirată de Dionisos, prin care sufletul își redobândește armonia inițială), cea poetică, prin influența exercitată de muze; și cea a iubirii, inspirată de Eros, prin care sufletul se reunește cu zeii. Această nebunie „ne vine de la zeu pe lângă omeneasca chibzuință”.⁶ Indiferent de domeniul în care se manifestă, existența inspirației este cea care îl ridică pe om din starea nedesăvârșită în cea superioară, „hrănită de sfânta nebunie”.⁷

Într-o altă parte, Platon compară această influență a muzelor cu cea a unui magnet: muzele sau zeii influențează pe autor (cum ar fi Homer), care, la rândul său, îi inspiră pe rapsozi (care devin mesagerii mesagerilor, pentru că ei îi interpretează pe poeți), iar aceștia din urmă, pe cei din public (533d, e).⁸ În mod cert, succesul pe care autorii sau artiștii îl au nu se datorează „artei” lor, ci muzelor (534a), care îi determină pe aceștia să își piardă autocontrolul, și să își iasă din minți (zeul le scoate mintea din ei).⁹ Intenția zeului este aceea de a demonstra că arta și frumosul i se datorează lui însuși, și nu artistului sau autorului: cel mai frumos cântec este cântat de artistul cel mai lipsit de valoare (534d)). Rapsodul este posedat de muze, pentru că muza îl ține și el este al ei („we call it possession, for he is had and held”¹⁰).

Seneca, la rândul său, a înțeles dualitatea naturii umane. El a identificat capacitatea distructivă a patimilor, și potențialul lor de a slăbi voința

3 *Ibidem*, p. 74.

4 *Ibidem*, p. 74.

5 *Ibidem*, p. 151.

6 *Ibidem*, p. 71.

7 *Ibidem*, p. 72.

8 Allen, R. E., *Plato, Ion, Hippias Minor, Laches, Protagoras*, New Haven and London, Yale University Press, 1996, p. 13.

9 *Ibidem*, p. 14.

10 *Ibidem*, p. 15.

umană, și implicit, partea non-materială a omului. Ca exponent al stoicismului, a condamnat stilul de viață fastuos, fiind avocatul austerității, al simplității și al urmării constante a scopurilor înalte, spirituale. *Scrisorile către Luciliu* conțin foarte des referiri la aceste aspecte. Omul este construit din partea vizibilă, numit trup, și partea invizibilă, sufletul, căruia trupul îi este doar un instrument. Sufletul, la rândul lui, dispune de o parte inferioară și una superioară, cea inferioară fiind în slujba celei superioare. Partea „superioară” a omului posedă două forțe (cum am văzut la Platon): una irațională, și una rațională, fiecare slujind-o pe cealaltă. Din perspectiva lui Seneca, „fericirea constă într-un singur lucru, adică în desăvârșirea rațiunii noastre”¹¹, a părții noastre raționale. Rațiunea, la rândul ei, are origine divină, și este cea care îl ridică pe om, îi elevează sufletul, întărindu-l: „sufletul înțeleptului trebuie să fie așa cum este sufletul zeilor”.¹² La rândul ei, rațiunea este cea care îi conferă omului puterea de a lua deciziile cele mai bune, creându-și, astfel, condițiile ca să fie fericit. Ortopraxia, fericirea și rațiunea sunt interconectate: prin rațiune omul înțelege că viața virtuoaasă este condiția de bază a fericirii.¹³ Dar virtutea și sufletul sunt caracteristici ale zeilor, iar dorința de a atinge virtutea i se trezește amintindu-și de originea divină¹⁴ a sufletului. O temă recurentă la Seneca este libertatea omului față de trup și a pericolozității tendințelor sale către diferitele plăceri, care, pe lângă efectele negative asupra trupului, îi slăbesc și sufletul, și implicit, rațiunea. Talentul înnăscut este redus la tăcere de înrobirea rațiunii de către plăcerile trupești și de către păcate. În acest caz, al orbirii spirituale, fericirea nu va fi atinsă, deoarece va fi căutată în locuri greșite, iar talentul, în loc să fie cultivat, se va pierde din cauza atenției îndreptate în direcții greșite.¹⁵

În acest articol ne vom concentra asupra conceptului *adflatus/afflatus* intuit de greci și latini, și asupra felului în care acest concept s-a împlinit în locuirea Duhului Sfânt în credincios. Vom arăta mai jos că această

11 Seneca, *Scrisori către Luciliu, Traducere și note de Gheorghe Guțu*, București, Humanitas, 2020, p. 361.

12 *Ibidem*, p. 361.

13 *Ibidem*, p. 366.

14 „Cum să nu socotești că este ceva divin la acela care este o parte a divinității?”, Seneca, *Scrisori către Luciliu, Traducere și note de Gheorghe Guțu*, București, Humanitas, 2020, p. 367.

15 „Ai crede că e vorba de un războinic viteaz. A avut într-adevăr un talent înnăscut, mare și robust, dacă nu l-ar fi moleșit în desfătări”. Seneca, *Scrisori către Luciliu, Traducere și note de Gheorghe Guțu*, București, Humanitas, 2020, p. 368.

sălășluire poate fi considerată tot o experiență religioasă, probabil cea mai importantă pe care orice credincios o poate avea, ea fiindu-i la îndemână. Vom face acest lucru ținând cont de avertizarea Apostolului Pavel: „să învățați să nu treceți peste *ce este scris*” (1 Cor. 4:6).

Starea *afflatus* este acea stare spirituală de inspirație, considerată a fi provocată de un duh/geniu exterior, adică străin duhului omenesc. Vom face diferența între canalele „naturale”, adică folosite de natură, pentru influențarea omului, și canalul supranatural, prin care acționează (sau are acces) doar duhul divin. În creștin, Duhul Sfânt sălășluiește constant, iar omul are obligația de a-i cultiva darurile sau roadele într-un proces care are loc prin canalul supranatural amintit. În persoanele necredincioase duhurile menționate mai sus sub formă de muze provoacă așa-numitele „manii”, stări de inspirație artistică denumite *afflatus*, care acționează prin canalele naturale. Pentru antici, starea de creativitate se datorează unui duh care este în interiorul omului, iar Seneca dedică un întreg capitol (Scrisoarea a XVI-a) acestui subiect: „Da, Luciliu, înăuntrul nostru este un spirit divin, veghind și la bine, și la rău, și păzindu-ne. [...] Nu există un om virtuos străin de divinitate.”¹⁶ Scrisoarea a LXXXIII-a este doar una dintre multele în care reapare acest motiv: „Zeului nimic nu-i este ascuns. El este în sufletul nostru și intervine în gândurile noastre, intervine, repet, ca și cum uneori ar mai lipsi.”¹⁷

Această stare *adflatu/afflatus*, care poate fi interpretată chiar ca o „umplere” cu un duh exterior (etimologia termenului indică acest lucru), este caracteristică oamenilor „mari”: „*Nemo igitur vir magnus sine aliquo adflatu divino umquam fuit.*”¹⁸ Vom arăta în cele ce urmează că intuiția anticilor a fost corectă, doar că ei nu au identificat corect natura duhului cu puteri supranaturale. Nu aveau de unde să știe că va veni o vreme, când un Duh cu adevărat divin va coborî în lumea naturală, și va deveni adevăratul formator al marilor oameni.

3. Tipuri de duhuri, conform Scripturii

Literatura care tratează problema duhurilor abundă în surse extra-biblice, și nu ne vom opri asupra lor, pentru că acestea au atât o dimensiune istori-

16 Seneca, *Scrisori către Luciliu*, București, Humanitas, 2020, p. 135.

17 *Ibidem*, p. 293.

18 Latină: De aceea, nu a existat nici un om mare care să nu fi dispus de o anumită porție de inspirație divină. Cicero, *De Natura Deorum*, cartea II, LXVI, secțiunea 167.

că, cât și una confesională. Intenționăm, pentru a ne adapta la dimensiunea unui articol, să luăm în calcul numai sursele din Scriptură. Ea abundă în versete care amintesc de duhuri. Fără nici o atitudine părtinitoare, întâlnim aluzii la cel puțin duhurile enumerate mai jos, sau la caracteristici ale aceleiași duh opus Duhului Sfânt. Este interesant de notat, că în cazul în care orice referire pozitivă este, de fapt, în legătură cu Duhul Sfânt, atunci orice referire negativă poate fi în legătură cu ceea ce Noul Testament numește „tatăl minciunii”: „Voi aveți de tată pe diavolul; și vreți să împliniți poftele tatălui vostru. El de la început a fost ucigaș; și nu stă în adevăr, pentru că în el nu este adevăr. Ori de câte ori spune o minciună, vorbește din ale lui, căci este mincinos și tatăl minciunii” (Ioan 8:44). Este interesant de ținut cont, în această idee, de imaginea pe care a văzut-o Apostolul Ioan: „Apoi am văzut ieșind din gura balaurului, și din gura fiarei, și din gura proorocului mincinos trei duhuri necurate, cari semănau cu niște broaște” (Apocalipsa 16:13). Apostolul explică în următorul verset, că aceste broaște sunt, de fapt, duhuri demonice: „Acestea sunt duhuri de draci, cari fac semne nemaipomenite, și cari se duc la împărății pământului întreg, ca să-i strângă pentru războiul zilei celei mari a Dumnezeului Celui Atotputernic” (Apocalipsa 16:14).

Din perspectiva Scripturii, oamenii pot reacționa sau lua decizii sub influența unor duhuri, întocmai cum au considerat și autorii de mai sus. Așa s-a întâmplat în cazul celor doi Boanerges, care au vrut să pedepsească cu foc din cer pe cei care nu au manifestat *xenia*, iubirea de oaspeți, atunci când Hristos ar fi avut nevoie de un adăpost.¹⁹ Natura duhurilor care sălășluiesc în om este, așa cum vom vedea în lista de mai jos, pe măsura atitudinii și comportamentului manifestat de acesta. Este important de reținut termenul grecesc θεοπνευστος, *theopneustos*, care se referă la inspirația divină a Scripturii, el fiind rezultatul combinării cuvântului *theos*, Dumnezeu, și *pneustos*, respirație, care provine din *pnein*, și înrudit cu *pneuma*, termenul utilizat pentru Duhul Sfânt. Singurul verset în care îl regăsim în Noul Testament este 2 Timotei 3:16.²⁰ O părere asemănătoare exprimă și Apostolul Petru în 2 Petru : 1:21, explicând faptul că proorociile au fost

19 Ucenicii Săi, Iacov și Ioan, când au văzut lucrul acesta, au zis: Doamne, vrei să poruncim să se pogoare foc din cer și să-i mistuie, cum a făcut Ilie? Isus S-a întors spre ei, i-a certat, și le-a zis: Nu știți de ce duh sunteți însuflețiți! (Luca 9:55).

20 Toată Scriptura este însuflată de Dumnezeu și de folos ca să învețe, să mustre, să îndrepte, să dea înțelepciune în neprihănire. (2 Tim. 3:16).

produse numai prin intervenția Duhului Sfânt.²¹ Există totuși o diferență între inspirația Scripturii creștine, și cea a Coranului, de pildă, care, ni se spune, a fost dictat cuvânt cu cuvânt. William Abraham face o diferență între teoria „divinei inspirații” și cea a „divinei dictări”.²² Revenind, însă, la inspirația Scripturii demonstrată de cele două versete amintite, Abraham nu consideră că cele două epistole care le conțin ar avea o importanță esențială în corpus-ul neotestamentar, și deci, nici conceptul de inspirație nu are un statut foarte clar.²³ Sunt menționate, în Scriptură, cel puțin următoarele tipuri de duhuri:

[1] **Duhul de amețală:** „Domnul a răspândit în mijlocul lui *un duh de amețală* ca să facă pe Egipteni să se clatine în toate faptele lor, cum se clatină un om beat și varsă” (Isaia 19:14). KJV a tradus prin „a perverse spirit”, iar puritanul John Trapp prin „a spirit of extreme perversities”.²⁴

[2] **Duhul de curvie:** „Faptele lor nu le îngăduie să se întoarcă la Dumnezeu lor, căci *un duh de curvie* este în inima lor, și nu cunosc pe Domnul!” (Osea 5:4). KJV a tradus prin „a spirit of whoredoms”, iar John Trapp îl numește „spirit of fornication”.²⁵ Acest duh îi face pe oameni să fie orbi spiritual, și să nu poată fi capabili să Îl cunoască pe Dumnezeu, și să îi fie credincioși. Același duh al curviei apare și în capitoul anterior: „Poporul Meu își întreabă lemnul lui, și toiagul lui îi proorocește; căci *duhul curviei* îi duce în rătăcire, și sunt necredincioși Dumnezeului lor” (Osea 4:12).

[3] **Duhul necurat:** „În ziua aceea - zice Domnul oștirilor - voi stârpi din țară numele idolilor, ca nimeni să nu-și mai aducă aminte de ei; voi scoate de asemenea din țară pe proorocii mincinoși și *duhul necurat*” (Zaharia 13:2). Despre un duh necurat vorbește și Hristos: „*Duhul necurat*, când a ieșit dintr-un om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă, și nu o găsește. Atunci zice: Mă voi întoarce în casa mea, de unde am ieșit. Și,

21 Căci nici o proorocie n-a fost adusă prin voia omului; ci oamenii au vorbit de la Dumnezeu, mânați de Duhul Sfânt (2 Petru 1:21). Traducerea KJV este puțin diferită: „For the prophecy came not in old time by the will of man: but holy men of God spake as they were moved by the Holy Ghost.”

22 Abraham, William J., *The divine inspiration of Holy Scripture*, Oxford New York Toronto, Oxford University Press, 1981, p. 105.

23 Abraham, William J., *The divine inspiration of Holy Scripture*, Oxford New York Toronto, Oxford University Press, 1981, p. 92.

24 În comentariul său la Cartea *Isaia*, 1642.

25 În comentariul său la Cartea *Osea*, 1642.

când vine în ea, o găsește goală, măturată și împodobită. Atunci se duce și ia cu el alte șapte duhuri mai rele decât el: intră în casă, locuiesc acolo, și starea din urmă a omului acestuia ajunge mai rea decât cea dintâi. Tocmai așa se va întâmpla și cu acest neam viclean” (Matei 12:43-45). Duhul necurat apare și în Marcu: „Și *duhul necurat* a ieșit din el, scuturându-l cu putere, și scoțând un strigăt mare” (Marcu 1:26).

[4] **Duhul rățării**, în contrast cu duhul adevărului: „Noi însă suntem din Dumnezeu; cine cunoaște pe Dumnezeu, ne ascultă; cine nu este din Dumnezeu, nu ne ascultă. Prin aceasta cunoaștem duhul adevărului și *duhul rățării*” (1 Ioan 4:6).

[5] Observăm aici că, la polul opus, întâlnim pe **Duhul Sfânt, denumit duhul adevărului**.

[6] **Duhul de înțelepciune**: „Și mă rog ca Dumnezeul Domnului nostru Isus Hristos, Tatăl slavei, să vă dea un duh de înțelepciune și de descoperire, în cunoașterea Lui” (Efeseni 1:17). Dacă duhul curviei avea ca efect necunoașterea lui Dumnezeu, Apostolul Pavel se roagă aici pentru un duh de înțelepciune și de descoperire, pentru a amplifica cunoașterea lui Dumnezeu. Miza celor două (tipuri de) duhuri pare să fie cunoașterea lui Dumnezeu, care are ca urmări credința (în contradicție cu efectul duhului amintit în Osea 4:12) și faptele bune (în contradicție cu efectul duhului amintit în Osea 5:4).

4. Rolul Duhului Sfânt în dezvoltarea valorilor și a libertății umane

Duhul Sfânt este, în cuvintele lui Hristos însuși, din discuția cu femeia samaritană, darul lui Dumnezeu, *donum Dei*: „Drept răspuns, Isus i-a zis: Dacă ai fi cunoscut tu darul lui Dumnezeu, și Cine este Cel ce-ți zice: Dă-Mi să beau!, tu singură ai fi cerut să bei, și El ți-ar fi dat apă vie.” (Ioan 4:10). Duhul Sfânt este comparat de Hristos cu apa obișnuită, din cel puțin patru considerente: apa curăță (purifică), reîmprospătează (energizează), stinge setea și transformă o zonă aridă, deșertificată, într-una plină de vegetație²⁶. Apa stinge focul și reduce căldura: în același fel Duhul Sfânt reduce focul pasiunilor lumești – de cele mai multe ori născătoare de alte pasiuni care nu îl împlinesc pe om, concupiscente, temperându-le, și aducându-le sub

26 Froget, Barthelémy, *The Indwelling of the Holy Spirit in the Souls of the Just*, Westminster, Maryland, The Newman Press, 1952, p. 143.

comanda rațiunii²⁷. Apa reduce setea, și împrăștează pe cel care o bea: în mod identic, Duhul Sfânt energizează duhul însetat de Dumnezeu al omului, care nu va mai simți sete față de nimic altceva decât de Dumnezeu²⁸. Hristos numește apa pe care o dă Dumnezeu „apă vie”, nestătută, deci care are o sursă, și care curge către o anumită destinație. Apa comparată cu Duhul Sfânt are aceeași proprietate de a izvorî de la Dumnezeu, cu o dinamică precisă și un rol clar, și anume, acela de a amplifica rodnicia persoanei în care Acesta sălășluiește. Aceste proprietăți Froget le denumește „medicinale”, pentru că ele purifică, răcoresc și sting setea, iar harul care le produce este denumit „har medicinal”, în contrast cu harul mai „înalt”, sfințitor, care devine motorul unei vieți divine în om. Harul sfințitor este un dar supranatural constant, permanent, stabil, care sălășluiește în suflet, o participare în natura și viața Divină, care îl sfințește pe om, făcându-l copil al lui Dumnezeu²⁹, un motor al vieții supranaturale, prin care se comunică omului natura Divină³⁰.

Manifestarea pleneră a Duhului Sfânt prin roada Sa ar trebui să fie scopul oricărui credincios, deoarece roada Acestuia îl ridică pe om dintr-o stare josnică într-una înaltă. Sursele neotestamentare ale roadei Duhului sunt multiple, iar listele nu sunt identice, ci se completează una pe cealaltă: Galateni 5:22 (dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, credincioșia, blândețea, înfrânarea poftelor), Efeseni 5:9 (bunătatea, neprihănirea, adevărul – roade ale luminii), 1 Timotei 6:11 (neprihănirea, evlavie, credința, dragostea, răbdarea, blândețea), Romani 14:17 (neprihănirea, pacea și bucuria în Duhul Sfânt), 2 Corinteni 6:6-7 (curăția, înțelepciunea, îndelunga răbdare, bunătatea, Duhul Sfânt, dragostea neprefăcută, adevărul, neprihănirea). Dacă reunim aceste „liste”, obținem următoarele elemente care compun roada duhului: dragostea (gr. *agape*, lat. *caritas*), bucuria (gr. *chara*, lat. *gaudium*), pacea (gr. *eirene*, lat. *pax*), îndelunga răbdare (gr. *makrothumia*, lat. *longanimitas*), bunătatea (gr. *agatosune*, lat. *bonitas*), facerea de bine (gr. *chrestotes*, lat. *benignitas*), blândețea (gr. *prautes*, lat. *modestia*), înfrânarea poftelor (gr. *enkrateia*, lat. *continentia*), credincioșia (gr. *pistis*, lat. *fides*).

27 *Ibidem*, p. 143.

28 *Ibidem*, p. 144.

29 *Ibidem*, p. 147.

30 *Ibidem*, p. 148.

În literatura seculară se vehiculează conceptul de valori umane, care constau din: respect, afecțiune, empatie, dragoste, cinste, încredere, respect, adevăr, loialitate, pace etc. Se observă că anumite elemente ale roadei Duhului, enumerate mai sus, coincid cu elementele care compun mulțimea valorilor umane. Din perspectivă creștină, la persoanele neregenerate valorile umane nu sunt caracterizate de permanență, decât în situații deosebite. Diferența esențială dintre valorile umane întâlnite la persoanele neregenerate, respectiv cele născute din nou, constă exact în durata și vigozitatea acestor valori. Indiferent că se vorbește despre dragoste sau adevăr, omul aflat sub influența Duhului Sfânt manifestă roada Duhului, care este permanentă. Rода poate să pălească sub influența unor agenți externi (lat. *vexatio*³¹), dar nu poate să dispară.

Identificarea facilă și precisă a influenței uneia sau alteia dintre cele două categorii de duhuri este problematică, tocmai pentru că, în ansamblul ei, în acest domeniu al spiritului nu există o puritate care să ne elibereze, potrivit lui Berkouwer, de „complicațiile provenite din natura de creatură a omului, a umanității și a istoricității sale”, cam în același fel în care tânărul Samuel nu a avut capacitatea de a distinge vocea lui Dumnezeu de cea a profetului Eli.³²

Este la fel de important de notat și faptul că libertatea umană³³ trebuie privită în primul rând din perspectiva eliberării individuale față de păcat, indiferent dacă păcatul este privit din perspectiva creștină sau nu. Oricare ar fi libertățile pentru care omul luptă, ele sunt dependente de libertatea fundamentală, și anume aceea de libertatea față de vicii. Nu o spune doar Scriptura creștină, ci și latinul Seneca: „Nici un om care robește trupului nu este liber”.³⁴ Fericirea, și implicit *summum bonum*, este fundamentată, potrivit aceluiași autor, pe trăirea virtuoaasă: „trebuie ca cineva să

31 Depărtează de la mine neadevărul și cuvântul mincinos; nu-mi da nici sărăcie, nici bogăție, dă-mi pâinea care-mi trebuie. Ca nu cumva, în belșug, să mă lepăd de Tine, și să zic: Cine este Domnul? Sau ca nu cumva în sărăcie, să fur, și să iau în deșert Numele Dumnezeului Meu. (Prov. 30:7-9)

32 Berkouwer, G.C., *Holy Scripture. Studies in Dogmatics*, Grand Rapids, Michigan, William B. Eerdmans Publishing Company, 1982, pp. 73-74.

33 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp.201-215.

34 Seneca, *Scrisori către Luciliu, Traducere și note de Gheorghe Guțu*, București, Humanitas, 2020, p. 368.

trăiască mai drept ca să trăiască fericit”³⁵ iar omul trebuie să copieze modelul de viață al zeilor, pentru a se elibera și a atinge fericirea: „sufletul înțeleptului trebuie să fie așa cum este sufletul zeilor”. Am văzut că această asemănare poate fi obținută doar prin încurajarea rodirii Duhului Sfânt în om, prin harul lui Dumnezeu. Libertatea, în consecință, este condiționată tot de sălășluirea Duhului Sfânt în om, iar omul trebuie să Îi acorde atenție pentru a-I permite să rodească.

5. Concluzii. Experiența religioasă este un subdomeniu al locuirii Duhului Sfânt în credincios

Am dorit să arătăm în acest articol faptul că viața are cel puțin o bidimensionalitate: o dimensiune naturală, firească, materială, și una i-materială (sau non-materială), prima slujind-o pe a doua, creându-i condițiile pentru a se dezvolta și de a se împlini. Viața, deci, are o componentă invizibilă, dar esențială, care trebuie dezvoltată acordându-i-se atenție, și protejând-o de partea materială, care îi poate dăuna. Această componentă non-materială se concretizează, potrivit Scripturii, prin sălășluirea Duhului Sfânt în om. Tradițiile pre-creștine au intuit această influență spirituală, și au descris-o ca pe o transmitere a puterii magnetice de la muză la autor/interpret, și apoi, de la acesta la public. Spre deosebire de aceste tradiții, doar la autorii creștini apare ideea că majoritatea credincioșilor ar fi sub influența Duhului (Sfânt), indiferent dacă aceștia ar fi artiști sau nu. Cu toții ar trebui să „înlăcăreză” acest dar care este în ei. Duhul Sfânt utilizează canalele „naturale” prin care îi conduce pe oameni, și aceștia trebuie să înțeleagă care este direcția/activitatea/slujirea spre care Dumnezeu îi dirijează.

Dacă Duhul Sfânt locuiește în credincioși, aceștia, totuși, pot să intre și sub influența altor duhuri. Creștinul trebuie să își dezvolte capacitatea de a discerne duhurile, sau cel puțin să știe să țină departe pe cele nocive care au o capacitate de înșelare subtilă. Situația este însă dramatică în mediul necreștin, în care, după înțelegerea pe care o avem, Duhul Sfânt nu locuiește, și nu îi conduce pe oameni. Am vorbit despre „canalele naturale” care sunt preluate de Duhul Sfânt în cazul indivizilor creștini. Atunci, însă, când e vorba de necredincioși, aceste canale sunt utilizate de alte tipuri de duhuri, care au o agendă opusă Duhului Sfânt.

35 Seneca, *Scrisori către Luciliu, Traducere și note de Gheorghe Guțu*, București, Humanitas, 2020, p. 366.

Dacă experiența religioasă de tip *Erlebnis* este o manifestare vizibilă a Duhului sau a unei acțiuni provocate de Acesta într-o persoană, înseamnă că experiența religioasă este doar o infimă subdiviziune a vieții de credință a credinciosului aflat sub influența Duhului. „Înflăcărarea” darului Duhului ar trebui să fie o obligație de fiecare zi pentru credincios. Iar valorile umane, ca rod al Duhului, ar trebui să fie și ele „înflăcărate” cu responsabilitate, ca o dovadă a aprecierii speciale pe care le-o acordăm.

Bibliografie:

- ✦ *BIBLIA SAU SFANTA SCRIPTURA*, trad. de Dumitru Cornilescu, Oradea, Editura Universității Emanuel, 2002.
- ✦ ABRAHAM, William J., *The divine inspiration of Holy Scripture*, Oxford New York Toronto, Oxford University Press, 1981.
- ✦ ABRAHAM, William J., “Religious Experience and Apologetics”, în *Journal of the Irish Christian Study Centre*, Vol. 1, 1983.
- ✦ ALLEN, R. E., *Plato, Ion, Hippias Minor, Laches, Protagoras*, New Haven and London, Yale University Press, 1996.
- ✦ BEALE, G. K., *The Old Testament Background of Paul’s Reference to “the Fruit of the Spirit” in Galatians 5:22*, *Bulletin for Biblical Research* 15, no. 1 (2005): 1-38. Accessed February 2, 2021.
- ✦ BERKOUWER, G.C., *Holy Scripture. Studies in Dogmatics*, Grand Rapids, Michigan, William B. Eerdmans Publishing Company, 1982.
- ✦ BREMMER, Jan N., *The Early Greek Concept of the Soul*, Guildford, Surrey, Princeton University Press, 1983.
- ✦ DUNN, James D. G., *Baptism in the Holy Spirit: A Re-Examination of the New Testament Teaching on the Gift of the Spirit in Relation to Pentecostalism Today*, London, SCM Press, 1977.
- ✦ FROGET, Barthelemy, *The Indwelling of the Holy Spirit in the Souls of the Just*, Westminster, Maryland, The Newman Press, 1952.
- ✦ GARRIGOU-LAGRANGE, Reginald, *Cele trei conversiuni și cele trei căi*, Târgu-Lăpuș, Ed. Galaxia Gutenberg, 2006.
- ✦ GELPI, Donald L., *God Breathes the Spirit in the World*, Wilmington, Del, M. Glazier, 1988.
- ✦ GELPI, Donald L., *The Turn To Experience in Contemporary Theology*, New York, Paulist Press, 1994.

- HADOT, Pierre, and Michael Chase. *Philosophy As a Way of Life: Ancients and Moderns : Essays in Honor of Pierre Hadot*, 2013.
- LATOURELLE, Rene, Fisichella, Rino, *Dictionary of Fundamental Theology*, New York, Crossroad, 1994.
- KÄRKKÄINEN, Veli-Matti, *Pneumatology: The Holy Spirit in Ecumenical, International, and Contextual Perspective*, Grand Rapids, Michigan, Baker Academic, 2018.
- KEENER, Craig S., *Spirit hermeneutics: reading scripture in light of Pentecost*, Grand Rapids, Michigan, William B. Eerdmans Publishing Company, 2016.
- MOLTMANN, Jurgen, *The Spirit of Life. A Universal Affirmation*, Minneapolis, Fortress Press, 1993.
- SENECA, *Scrisori către Luciliu, Traducere și note de Gheorghe Guțu*, București, Humanitas, 2020.
- PLATON, *Phaidros, Traducere, lămuriri preliminare și note de Gabriel Liiceanu*, București, Humanitas, 2011.
- RANKIN, Marianne, *An Introduction to Religious and Spiritual Experience*, London, Continuum, 2009.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitate-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.
- TAVES, Ann, *Fits, Trances, & Visions: Experiencing Religion and Explaining Experience from Wesley to James*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1999.
- ZAHL, Simeon, *The Holy Spirit and Christian Experience*, Oxford, Oxford University Press, 2020.
- YONG, Amos, *Discerning the spirit(s)*, Sheffield, Sheffield Academic Press, 2000.